

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 369

Przemiany strukturalne i koniunkturalne na światowych rynkach

Tom 1

Redaktorzy naukowci

Jan Rymarczyk

Małgorzata Domiter

Wawrzyniec Michalczyk

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redakcja wydawnicza: Elżbieta Kozuchowska, Barbara Majewska
Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-478-3 (całość)
ISBN 978-83-7695-451-6 (tom 1)

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:
EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	9
Franciszek Adameczuk: Identyfikacja modelu klastra oraz etapu jego rozwoju na przykładzie klastra ceramika i turystyka	11
Łukasz Ambroziak: Ocena pozycji konkurencyjnej nowych państw członkowskich UE w handlu zagranicznym produktami rolno-spożywczymi ...	25
Eric Ambukita: Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Demokratycznej Republice Konga w latach 2009-2012.....	36
Zbigniew Bentyn: Rola e-logistyki w procesie adaptacji struktury łańcucha dostaw do potrzeb klientów	48
Zbigniew Biniek: Proces wprowadzenia euro na Łotwie – wnioski dla Polski	58
Sebastian Bobowski: Implikacje ekonomiczne i polityczne projektu trójstronnego porozumienia o wolnym handlu Chiny – Japonia – Republika Korei	67
Elżbieta Bombińska: Pozycja państw azjatyckich w światowym eksporcie usług na początku XXI wieku.....	78
Jarosław Brach: Europejski – unijny drogowy transport ładunków w procesach internacjonalizacji i globalizacji – przyczyny sukcesu tej gałęzi	89
Dominika Brzęczek-Nester: Zmiany struktury geograficznej oraz struktury przedmiotowej obrotów towarowych w polskim handlu zagranicznym w latach 1999-2012.....	113
Anna Chrzęściewska: Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Meksyku.....	129
Monika Chutnik, Aleksandra Kuźmińska-Haberła: Polska i Polacy w oczach młodych Europejczyków studiujących na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu. Stereotypy a decyzje edukacyjne.....	138
Małgorzata Czarnas: Atrakcyjność lokalizacji usług offshoringowych w Polsce na tle wybranych krajów Europy Środkowo-Wschodniej.....	148
Małgorzata Czermińska: Graniczny ruch towarowy w Unii Europejskiej – wybrane aspekty z punktu widzenia procedur celnych	160
Małgorzata Domiter: Jakość instytucjonalna a zjawisko kłęski bogactwa	174
Jerzy Dudziński: Nowe relacje cen w handlu międzynarodowym a rola Chin w gospodarce światowej	188
Elżbieta Golemska, Małgorzata Szczyt: Wpływ logistyki międzynarodowej na przemiany strukturalne i koniunkturalne na rynkach światowych..	198
Eugeniusz Gostomski: Łotwy droga do strefy euro.....	209
Monika Grottel: Polska Służba Celna w realizacji innowacyjnego systemu obsługi podmiotów gospodarczych	219

Marcin Haberla: Przesłanki tworzenia klastrów i inicjatyw klastrowych w Polsce oraz cele ich funkcjonowania w świetle wyników badań własnych.....	230
Agnieszka Hajdukiewicz: Przyczyny wzrostu światowych cen produktów rolno-spożywczych w pierwszej dekadzie XXI wieku.....	239
Rafał Hryniewiecki: Geopolityczne implikacje zmian na światowych rynkach energetycznych – przypadek Kataru	251
Anna H. Jankowiak: Lokalizacja w klastrze jako motyw internacjonalizacji przedsiębiorstw	263
Dorota Agata Jarema: Reforma przedsiębiorstw państwowych w Chińskiej Republice Ludowej.....	272
Artur Klimek: Zmiany w polskich przedsiębiorstwach wskutek umiędzynarodowienia	288
Karolina Łopacińska: Inwestycje bezpośrednie chińskich przedsiębiorstw na rynku europejskim w przekroju branż	298
Marek Maciejewski: Specjalizacja i konkurencyjność eksportu państw Unii Europejskiej na rynki zewnętrzne.....	309
Dominika Malchar-Michalska: Polski eksport owoców i przetworów z owoców w latach 2001-2012	320
Joanna Michalczyk: Ewolucja polityki rolnej Unii Europejskiej na tle koncepcji zrównoważonego rozwoju	333
Wawrzyniec Michalczyk: Zmienność kursu złotego względem euro na tle innych walut krajów Unii Europejskiej	351
Bartosz Michalski: Zaawansowanie technologiczne polskiej wymiany handlowej w perspektywie problematyki bezpieczeństwa ekonomicznego. Przypadek sektorów <i>low-tech</i> w latach 2001-2012	363
Magdalena Myszowska: Atrakcyjność krajów Europy Środkowo-Wschodniej jako miejsca lokalizacji offshoringu usług	376

Summaries

Franciszek Adamczuk: Cluster model identification and its development stage on the example of ceramics and tourism cluster	24
Łukasz Ambroziak: The assessment of the competitive position of the new EU member states in foreign trade of agri-food products	35
Eric Ambukita: Foreign direct investment in the Democratic Republic of Congo in the years 2009-2012.....	47
Zbigniew Bentyn: The role of e-logistics in the process of adapting the structure of the supply chain to customer needs.....	57
Zbigniew Biniek: The process of euro introduction in Latvia – conclusions for Poland	66

Sebastian Bobowski: Economic and political implications of the project of China – Japan – Republic of Korea trilateral free trade agreement.....	77
Elżbieta Bombińska: The position of Asiatic countries in the world's export of services at the beginning of XXI century.....	88
Jarosław Brach: European – European Union road freight transport in the processes of internationalization and globalization – reasons behind the success of that mode	112
Dominika Brzęczek-Nester: Spatial-structural changes in Poland's foreign trade in 1999-2012.....	128
Anna Chrzęściewska: Foreign direct investment inflows to Mexico	137
Monika Chutnik, Aleksandra Kuźmińska-Haberla: Poland and Polish people in the eyes of young Europeans studying at the University of Economics in Wrocław. Stereotypes vs. educational decisions.....	147
Malgorzata Czarnas: Attractiveness of the offshoring services location in Poland against chosen Central and Eastern Europe countries.....	157
Malgorzata Czermińska: Border freight traffic in the European Union – some aspects from the point of view of customs procedures	173
Malgorzata Domiter: Institutional Quality and its relation to “the paradox of plenty” phenomenon.....	187
Jerzy Dudziński: New price relations in international trade and the role of China in the world economy.....	197
Elżbieta Golemska, Malgorzata Szczyt: Influence of international logistics on structural and economic changes on the global markets.....	208
Eugeniusz Gostomski: The Latvian way to the European Monetary Union ..	218
Monika Grottel: Polish Customs Authority in the implementation of innovative system of services for entrepreneurs.....	229
Marcin Haberla: Premises of clusters and cluster initiatives creation in Poland and the aims of their functioning in the light of own surveys	238
Agnieszka Hajdukiewicz: Reasons for the increase in world prices of agricultural products in the first decade of the XXI century	250
Rafał Hryniewiecki: Qatar and the geopolitical implications of the new developments on global energy markets	262
Anna H. Jankowiak: Location in the cluster as a motive of internationalization of enterprises	271
Dorota Agata Jarema: Reform of the State-Owned Enterprises in the Peoples Republic of China.....	286
Artur Klimek: Changes in Polish enterprises resulting from internationalization	297
Karolina Łopacińska: Direct investment of Chinese enterprises on the European market branch in the cross section of industries	308
Marek Maciejewski: Specialization and competitiveness of export of the EU countries to external markets	319

Dominika Malchar-Michalska: Polish export of fruit and fruit preparations in the period 2001-2012.....	332
Joanna Michalczyk: The evolution of European Union's agricultural policy against the background of the conception of sustainable development.....	350
Wawrzyniec Michalczyk: The volatility of the zloty's exchange rate to the euro against the background of other currencies of the European Union member states	361
Bartosz Michalski: Technological intensity of Polish foreign trade in the perspective of the concept of economic security. The case of low-tech sectors in the period 2001-2012	375
Magdalena Myszkowska: The attractiveness of Central and Eastern Europe countries for services offshoring.....	386

Sebastian Bobowski

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

e-mail: sebastian.bobowski@ue.wroc.pl

IMPLIKACJE EKONOMICZNE I POLITYCZNE PROJEKTU TRÓJSTRONNEGO POROZUMIENIA O WOLNYM HANDLU CHINY – JAPONIA – REPUBLIKA KOREI

Streszczenie: Trójstronne porozumienie o wolnym handlu Chiny – Japonia – Republika Korei stanowić może krytyczny filar azjatyckiego regionalizmu, determinujący przyszły ład handlowy i polityczny w wymiarze globalnym. Nie ulega wątpliwości, iż trójstronnemu dialogowi politycznemu towarzyszyć będą prace nad konkurencyjnymi transregionalnymi porozumieniami angażującymi partnerów z regionu Azji – Pacyfiku, ze wskazaniem na Porozumienie Pacyfiku (TPP) oraz Regionalne Szerokie Partnerstwo Gospodarcze (RCEP). Mając na względzie wspólne trzem analizowanym krajom wyzwania, związane w szczególności z niekorzystną demografią, reindustrializacją oraz nieefektywnym popytem wewnętrznym, należy mieć świadomość poważnych barier trójstronnego dialogu, wynikających m.in. z zaszłości historycznych, pretensji terytorialnych, a także wewnątrzregionalnej rywalizacji o przywództwo na linii Pekin–Tokio.

Słowa kluczowe: trójstronne porozumienie o wolnym handlu, Chiny, Japonia, Republika Korei.

DOI: 10.15611/pn.2014.369.1.06

1. Wstęp

Rozpatrując problematykę projektu trójstronnego porozumienia handlowego Chiny – Japonia – Republika Korei, należy, zdaniem autora, wskazać na kontekst zarówno ekonomiczny, jak i polityczny. Dialog w gronie trzech wpływowych azjatyckich członków G20 ma bowiem wymiar strategiczny pod względem ukierunkowania azjatyckiego regionalizmu, pozycji każdego z trzech państw w regionie i na arenie globalnej.

Trzy kraje Azji Północno-Wschodniej: Chiny, Japonia oraz Republika Korei, odpowiednio druga, trzecia oraz piętnasta co do wielkości nominalnego PKB gospodarka świata, generują łącznie ponad 20% produktu globalnego¹. Wspomniane

¹ Na podstawie bazy danych Banku Światowego, <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD/countries>.

kraje to także, odpowiednio, pierwszy, czwarty oraz siódmy największy eksporter towarów na świecie, z łącznym, blisko 18-procentowym udziałem w puli światowej. W obszarze importu towarowego Chiny i Japonia utrzymują analogicznie wysokie pozycje rankingowe, jedynie pozycja Republiki Korei jest nieco niższa – dziewiąte miejsce przekłada się w tym przypadku na 2,8-procentowy udział w puli światowej, natomiast wspólnie z dwoma wielkimi sąsiadami udział przekracza 17%². Pozycja trzech gospodarek w globalnym eksporcie oraz imporcie usług prezentuje się relatywnie skromniej – odpowiednio 9,1 oraz 12,7% puli światowej, w świetle danych WTO z 2012 roku. Nie ulega wątpliwości, iż umiejscowienie „trójki” w globalnym systemie ekonomicznym implikowane jest dziś w szczególności ekspansją gospodarki chińskiej, pretendującej, w opinii Goldman Sachs, do miana największej gospodarki świata pod względem nominalnego PKB w perspektywie 2030 roku. Niemniej znaczenie gospodarki japońskiej oraz południowokoreańskiej dopełnia wizję kolosalnych implikacji trójstronnego porozumienia handlowego dla całego światowego systemu, zarówno w kontekście obniżenia barier celnych, jak i przepływów bezpośrednich inwestycji zagranicznych, odbiegających dalece od skutków funkcjonujących już – skądinąd także przełomowych i ważnych – struktur, tj. Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN – Association of Southeast Asian Nations), Północnoamerykańskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (NAFTA – North American Free Trade Agreement) czy Unii Europejskiej (UE – European Union). Implikacje sektorowe proponowanego porozumienia będą przedmiotem dalszych rozważań.

Kontekst polityczny rozpatrywać należy przez pryzmat zarówno relacji bilateralnych, w szczególności na linii Chiny – Japonia oraz Japonia – Republika Korei, obciążonych trudnymi doświadczeniami historycznymi, wzajemną nieufnością, pretensjami terytorialnymi, rywalizacją o wpływy w regionie, jak i multilateralnych na poziomie regionu i świata. Z jednej bowiem strony dialog uznawanego za rdzeń azjatyckiego projektu integracyjnego ASEAN z trzema krajami subregionu północno-wschodniego, zainicjowany w następstwie azjatyckiego kryzysu finansowego 1997-1998, uruchomił mechanizmy współpracy finansowej i monetarnej stanowiącej impuls dla regionalizmu ekonomicznego, a w konsekwencji dążenia do zinstytucjonalizowanej formuły wspólnoty gospodarczej, społecznej i politycznej, z drugiej natomiast każdy z trzech krajów realizuje własne, niejednokrotnie kolizyjne w stosunku do partnerów, ambicje geopolityczne na forum G20 i w relacjach dwustronnych ze Stanami Zjednoczonymi, Federacją Rosyjską czy UE. Projektowanie porozumień wielostronnych, jak Regionalne Szerokie Partnerstwo Gospodarcze (RCEP – Regional Comprehensive Economic Partnership) czy Partnerstwo Pacyfiku (TPP – Trans-Pacific Partnership), mających z założenia wymiar transregionalny, rodzi ogromne szanse w zakresie uporządkowania globalnego systemu handlowego pod-

² Na podstawie bazy danych Światowej Organizacji Handlu, http://www.wto.org/english/res_e/statis_e/its2012_e/its12_world_trade_dev_e.htm.

danego w ostatnim piętnastoleciu silnemu oddziaływaniu i erozji wskutek ekspansji bilateralizmu, aczkolwiek osiągnięcie celu negocjacyjnego będzie niezwykle trudne.

Jednakże, tak jak taktyka pracy nad przedmiotowym porozumieniem trójstronnym wspiera się na równoległym dialogu bilateralnym pomiędzy Republiką Korei a Chinami oraz Japonią, tak potencjalnie w przyszłości – pod warunkiem powodzenia projektu, możliwe stanie się współistnienie Chin oraz Stanów Zjednoczonych w sąsiadujących, częściowo nachodzących na siebie – w dużej mierze właśnie za sprawą azjatyckich sojuszników świata zachodniego, czyli Japonii i Republiki Korei – blokach handlowych.

Celem artykułu jest przestudiowanie ewolucji projektu porozumienia trójstronnego Chin – Japonia – Republika Korei, wskazanie na implikacje dyskutowanej umowy, zarówno w wymiarze ekonomicznym, jak i politycznym.

2. Konsultacje nieformalne

Projekt trójstronnego porozumienia o wolnym handlu pomiędzy Chinami, Japonią i Republiką Korei ma swoje początki w historycznym spotkaniu w listopadzie 1999 roku w Manili, kiedy to zainicjowano coroczne szczyty przywódców państw ASEAN+3. Pierwsze spotkania trzech przywódców miały nieformalny, niezobowiązujący charakter. W okresie 2001-2009, w okolicznościach nasilenia trójstronnych relacji gospodarczych, rozpoczęto nieoficjalne konsultacje na temat możliwości zawarcia trójstronnego porozumienia o wolnym handlu. W pierwszych dwóch latach Centrum Badań nad Rozwojem przy Radzie Państwowej Chin (The Development Research Center of the State Council of China), Narodowy Instytut Rozwoju Badań Japonii (The National Institute for Research Advancement of Japan) oraz Instytut Międzynarodowej Polityki Gospodarczej Republiki Korei (The Korea Institute for International Economic Policy) skoncentrowały wspólne badania nad wzajemnymi przepływami handlowymi i inwestycyjnymi, formułując rekomendacje pod adresem decydentów politycznych trzech państw.

W 2003 roku wspomniane wyżej instytuty zapoczątkowały drugą fazę badań, ukierunkowaną na nakreślenie długofalowej wizji gospodarczej oraz średniookresowej agendy politycznej, poczynwszy od trzyletnich analiz w obszarze efektów ekonomicznych potencjalnego trójstronnego porozumienia o wolnym handlu. W efekcie prac dowiedziono korzyści po wszystkich stronach projektowanej umowy, szacując korzyści gospodarcze Chin na poziomie 4,7-6,4 mld USD, Japonii – 6,7-7,4 mld USD, Republiki Korei – 11,4-26,3 mld USD, natomiast wzrost PKB, odpowiednio, o 1,1-2,9%, 0,1-0,5% oraz 2,5-3,1%³. Warto podkreślić, iż za projektem trójstronnej umowy entuzjastycznie opowiedziała się większość ankietowanych przedstawicieli środowiska biznesu każdego z trzech państw. W 2004 roku rozpoczęto analizy im-

³ Na podstawie: Ch. Buckley, T.Y. Jones, *East Asian powers set to push trade pact talks*, Reuters, 12.05.2012; <http://www.reuters.com/article/2012/05/13/us-china-summit-idUSBRE84C00V20120513>.

plikacji sektorowych projektowanej umowy, koncentrując się na sektorze rolnym, branży motoryzacyjnej oraz elektronicznej.

3. Implikacje sektorowe

Analizy przeprowadzone w 2003 roku pozwoliły na identyfikację branż przemysłu o relatywnie wysokiej przewadze komparatywnej, a także tzw. sektorów wrażliwych w obrębie trzech państw.

W oparciu o indeks ujawnionych przewag komparatywnych (RCA – *revealed comparative advantages*)⁴ dowiedziono silnej pozycji chińskiej branży tekstylnej oraz elektronicznej, przy relatywnie słabszej względem partnerów konkurencyjności sektora motoryzacyjnego oraz petrochemicznego. Silną przewagą komparatywną w branży elektronicznej dysponuje także tradycyjnie Japonia, w odróżnieniu od Państwa Środka utrzymująca solidną pozycję międzynarodową w sektorze motoryzacyjnym oraz maszynowym. Niską konkurencyjność, podobnie jak w przypadku Republiki Korei, ma japoński sektor rolny, a także tekstylny, który z kolei dysponuje przewagą komparatywną, podobnie jak sektor elektroniczny i stalowy, w Republice Korei.

Reasumując, Japonię wyróżnia silna przewaga komparatywna w branży motoryzacyjnej, Chiny – tekstylnej, w tym ostatnim przypadku także relatywna – albowiem nie w skali międzynarodowej – przewaga sektora rolnego. Wszystkie trzy kraje charakteryzuje wysoka konkurencyjność branży elektronicznej⁵.

Branże cechujące się relatywnie niskimi przewagami komparatywnymi, a przy tym wysokimi barierami taryfowymi, mogą odczuwać negatywne skutki eliminacji taryf wskutek wdrożenia trójstronnego porozumienia o wolnym handlu.

W przypadku Chin za sektor wrażliwy uznać należy branżę motoryzacyjną, z wysokim przeciętnym poziomem stawek celnych – 20,9%, a także branżę petrochemiczną, ustępującą konkurentom japońskim i południowokoreańskim.

Branża rolnicza stanowi tradycyjnie sektor wrażliwy gospodarki japońskiej, z utrzymującymi się na wysokim poziomie przeciętnymi stawkami celnymi (18,4%). W sektorze produkcyjnym za branżę wrażliwą uznaje się wyłącznie tekstylia, ze średnim poziomem stawek celnych 6,4%.

Podobnie jak Japonia, Republika Korei dysponuje niekonkurencyjnym sektorem rolnym o relatywnie wysokich stawkach celnych. Branża motoryzacyjna, o relatywnie wysokiej przewadze komparatywnej, eksponowana jest na silną konkurencję

⁴ Indeks liczony jest jako proporcja: $\frac{x_j^k / x_w^k}{x_j / x_w}$, gdzie x oznacza eksport, k – grupę towarową eks-

portu, j – wybrane państwo, zaś w – świat jako całość.

⁵ Analizy wskazały ponadto na relatywnie wysoki, w przypadku wszystkich trzech państw, poziom obciążeń celnych produkcji rolnej i tekstylnej.

japońską, podczas gdy tekstylna – chińską, przy utrzymującym się wysokim przeciętnym poziomie stawek celnych (10%).

Siłą rzeczy, oszacowane wskaźniki sektorowe nie znajdują bezpośredniego przełożenia na każde przedsiębiorstwo czy asortyment branżowy, czego najlepszym przykładem mogą być niezwykle liczne chińskie firmy tekstylne. Symulacje z wykorzystaniem modelu obliczeniowego równowagi ogólnej (CGE – *computable general equilibrium*)⁶ wskazały na negatywne implikacje porozumienia dla japońskiego rolnictwa, przy co najmniej niejednoznacznych implikacjach dla branży tekstylnej; w przypadku Republiki Korei modelowanie CGE wskazało na negatywne konsekwencje w sektorach rolnictwa, motoryzacji oraz szeroko rozumianej branży maszynowej. Co więcej, studium obciążeń taryfowych oraz ujawnionych przewag komparatywnych powinien uzupełniać rzetelny przegląd uwarunkowań przepływów międzygałęziowych (*input – output*), handlowych, wewnątrz – oraz międzyregionalnych bezpośrednich inwestycji zagranicznych, a także polityki przemysłowej. Przykładowo, solidny strumień bezpośrednich inwestycji zagranicznych skierowany do chińskiej branży motoryzacyjnej może do pewnego stopnia zniwelować potencjalne negatywne implikacje trójstronnego porozumienia handlowego⁷. Nieporównywalnie silniej umową mogą być dotknięte branże objęte tradycyjnie polityką substytucji importu, tj. chińska branża chemiczna. Idąc dalej, wybrane zaawansowane technologicznie komponenty i części elektroniczne pochodzenia japońskiego i południowokoreańskiego stanowiąc mogą asortymenty wrażliwe z perspektywy Chin, podobnie jak południowokoreańskie wyspecjalizowane artykuły chemiczne i komponenty elektroniczne z perspektywy japońskiej a także – w tym ostatnim przypadku – chińskiej.

Z perspektywy państw trzecich oczekiwać można dalszego wzmocnienia międzynarodowej przewagi komparatywnej branży elektronicznej wszystkich trzech sygnatariuszy umowy, a także efektu przesunięcia handlu w asortymencie rolnym w związku z otwarciem niekonkurencyjnego dotychczas chińskiego sektora rolnego⁸. W kontekście chińskiej konkurencji w sektorze rolnym japońscy analitycy zwracają uwagę na problem ceł w obrotach dwustronnych – blisko $\frac{3}{4}$ japońskiego eksportu obciążona jest barierami taryfowymi w Państwie Środka, podczas gdy niemal 70% importu z tegoż kraju korzysta w Japonii z obrotu bezcłowego. Sytuacja wygląda podobnie w relacjach handlowych z Republiką Korei. W konsekwencji, jak konkluduje J. Okumura z Meiji Institute for Global Affairs, Kraj Kwitnącej Wiśni zdecydowanie skorzysta na trójstronnym porozumieniu handlowym.

⁶ Szerzej o modelowaniu CGE: S. Bobowski, *Modele obliczeniowe równowagi ogólnej – ramy teoretyczne, zastosowanie przy ocenie skutków liberalizacji handlu*, *Ekonomia, Economics* 1(18), Publishing House of Wrocław University of Economics, Wrocław 2012, s. 128-145.

⁷ Szerzej: H. Ahn, Ch. Lee, H. Lee, *Analysis of a China – Japan – Korea Free Trade Area: A Sectoral Approach*, Korea Economic Institute of America, <http://keia.org/publication/analysis-china-japan-korea-free-trade-area-sectoral-approach>.

⁸ Na podstawie: *China, S. Korea and Japan in free trade talks*, cctv.com, 28.11.2013, <http://english.cntv.cn/program/newsupdate/20131128/100374.shtml>.

4. Konsultacje formalne, początek negocjacji

W 2009 roku prace nad trójstronnym porozumieniem o wolnym handlu zyskały wymiar formalny za sprawą ówczesnego japońskiego premiera Yukio Hatoyama. Pośród źródeł akceleracji projektu wskazać należy w szczególności na:

- multilateralizację Inicjatywy Chiang Mai (CMIM – Chiang Mai Initiative Multilateralization), na mocy której ukonstytuowano regionalny fundusz rezerwowy na poziomie 240 mld USD;
- powstanie Biura Analiz Makroekonomicznych ASEAN+3 (AMRO – ASEAN+3 Macroeconomic Research Office);
- utworzenie Funduszu Gwarancji Kredytowych i Inwestycji (CGIF – Credit Guarantee and Investment Facility), jako komponentu Inicjatywy Azjatyckiego Rynku Obligacji (ABMI – Asian Bond Market Initiative).

Przywołane wyżej porozumienia, legitymowane przez dziesięć krajów członkowskich ASEAN plus Chiny, Japonię oraz Republikę Korei, generować mogą realne korzyści zarówno w sferze finansowej, jak i monetarnej, pod warunkiem dopełnienia agendy współpracy porozumieniem gospodarczym. Dominacja Chin, Japonii oraz Republiki Korei w puli obrotów handlowych i inwestycyjnych wspomnianych trzynastu krajów przydaje rangi strategicznej negocjacjom handlowym „wielkiej trójki”⁹.

W konsekwencji w marcu 2010 roku zainicjowano oficjalne dyskusje nad projektem umowy z założeniem finalizacji w perspektywie dwóch lat. W maju 2011 roku, podczas trójstronnego szczytu w Tokio, zaanonsowano przyspieszenie konsultacji z opcją zakończenia w ciągu kilku miesięcy. Podczas piątego szczytu chińsko-japońsko-południowokoreańskiego w maju 2012 roku przywódcy zapowiedzieli rychłe rozpoczęcie negocjacji handlowych, których pierwszą odsłoną była runda rozmów negocjacyjnych w Seulu w marcu 2013 roku. Do końca roku przeprowadzono kolejne dwie rundy negocjacyjne – w Szanghaju w lipcu¹⁰ oraz w listopadzie w Tokio. Na luty 2014 roku zaplanowano dalszy ciąg rozmów. Ostatnie, listopadowe negocjacje koncentrowały się wokół problematyki reguł pochodzenia, ceł, barier sanitarnych, fitosanitarnych oraz technicznych handlu, przepływów usługowych, inwestycyjnych, konkurencji, a także praw własności intelektualnej. W gronie ekspertów dyskutowano m.in. kwestie handlu elektronicznego, środowiska, zamówień

⁹ W świetle danych z końca 2013 roku łączny PKB trzech przedmiotowych krajów przekroczył kwotę 14,3 biliona USD, co stanowiło ponad 20% produktu światowego oraz 70% azjatyckiego; łączny wolumen eksportu i importu przekroczył w analogicznym okresie 4,5 biliona USD, co przekładało się na blisko 35-procentowy udział w puli globalnej (na podstawie: *China, S. Korea, Japan start 3rd FTA talks*, „China Daily”, 29.11.2013; http://usa.chinadaily.com.cn/world/2013-11/29/content_17140744.htm).

¹⁰ Na podstawie: *China, S. Korea, Japan Begin 3rd round talks on FTA*, „Global Times”, 26.11.2013, http://www.globaltimes.cn/content/827752.shtml#_UxS9mM7xEto.

publicznych oraz sektora żywnościowego¹¹. Strona japońska zaproponowała wyznaczenie celu pod postacią wyeliminowania obciążeń celnych dla 90% asortymentów w perspektywie kolejnej dekady. Oznaczałoby to, w przypadku Japonii, liberalizację sektora rolnego, ze wskazaniem na ryż i wołowinę (obowiązujące taryfy celne na poziomie, odpowiednio, 778 oraz 38,5%). W przypadku Chin, sprzeciwiających się wyznaczaniu tego rodzaju celów „numerycznych”, rynki motoryzacyjny i telewizyjny utraciłyby ochronę taryfową na poziomie 25-30%, toteż padły propozycje co do dywersyfikacji celów w asortymentach rolnych i przemysłowych. Ze swojej strony Republika Korei wzbrania się przed rezygnacją z ochrony taryfowej soi jadalnej oraz pomarańczy (stawki na poziomie 487 oraz 50%). Co więcej, strona chińska sprzeciwia się propozycjom partnerów w kwestii ustanowienia jednego wiążącego wszystkie strony harmonogramu redukcji i eliminacji obciążeń taryfowych, oczekując odrębnych, bilateralnych uzgodnień w tym zakresie¹².

5. Kontekst multilateralny

Warto podkreślić, iż wszystkie trzy strony zadeklarowały u progu 2014 roku wolę zintensyfikowania prac nad komplementarnym względem trójstronnego FTA projektem Regionalnego Szerokiego Partnerstwa Gospodarczego (RCEP), mającego z założenia scalić pod postacią jednolitego, wielostronnego porozumienia obowiązujące umowy o wolnym handlu ASEAN+1, angażujące Australię, Chiny, Indie, Japonię, Nową Zelandię oraz Republikę Korei (tzw. kraje „plus sześć”)¹³.

Co więcej, równoległe do konsultacji w sprawie RCEP (trzecia runda negocjacyjna odbyła się w styczniu 2014 roku w Malezji) oraz trójstronnego FTA, Chiny oraz Republika Korei prowadzą negocjacje odnośnie do bilateralnego porozumienia o wolnym handlu (od maja 2012 roku przeprowadzono osiem rund negocjacyjnych), mogącego potencjalnie ukierunkować dalsze rozmowy trójstronne z udziałem Japonii. W toku ósmej rundy rozmów bilateralnych w listopadzie 2013 roku uzgodniono listę wrażliwych asortymentów rolnych, wymieniono także stanowiska w takich obszarach, jak przepływ usług, inwestycji, prawo własności intelektualnej, konkurencja, środowisko, a także polityka zatrudnienia. Warto w tym miejscu nadmienić, iż bilateralne porozumienie o wolnym handlu Japonia – Republika Korei było przedmiotem negocjacji w okresie 2003-2004, jednakże kolejne lata przyniosły impas –

¹¹ Na podstawie: *Third Round of Negotiations on a Free Trade Agreement (FTA) among Japan, China and the ROK*, Ministry of Foreign Affairs of Japan website, 29.11.2013; http://www.mofa.go.jp/press/release/press4e_000112.html; *China, S. Korea, Japan to hold 3rd FTA talks next week*, English news.cn, 20.11.2013; http://news.xinhuanet.com/english/business/2013-11/20/c_132904214.htm.

¹² Na podstawie: S. Harner, *Amid Japan-China Political Deadlock, Progress Toward Freer Trade*, „Forbes”, 31.07.2013; <http://www.forbes.com/sites/stephenharner/2013/07/31/amid-japan-china-political-deadlock-progress-toward-freer-trade/>.

¹³ Na podstawie: *Progress Made in China-South Korea-Japan FTA talks*, Tax-News.com, 5.12.2013; http://www.tax-news.com/news/Progress_Made_In_ChinaSouth_Korea_Japan_FTA_Talks_62923.html.

dopiero w 2008 roku uruchomiono proces konsultacyjny na rzecz wypracowania korzystnego klimatu dla dalszych rozmów. W świetle danych południowokoreańskiego ministerstwa spraw zagranicznych, druga i ostatnia, jak dotychczas, runda bilateralnych konsultacji roboczych na szczeblu ogólnym odbyła się w maju 2011 roku. Japonia zdecydowała o rozpoczęciu negocjacji w sprawie przystąpienia do Partnerstwa Pacyfiku (TPP), budowanego pod auspicjami Stanów Zjednoczonych¹⁴, widząc w tego rodzaju porozumieniach handlowych szansę na walkę z deflacją i marazmem gospodarczym poprzez wzrost eksportu. W tym kontekście, zainteresowanie Pekinu porozumieniem trójstronnym wzrosło w związku z potrzebą zrównoważenia wpływów projektu amerykańskiego, angażującego wokół stołu negocjacyjnego, poza Japonią, także Australię, Brunei, Chile, Kanadę, Malezję, Meksyk, Nową Zelandię, Peru, Singapur oraz Wietnam¹⁵.

Z drugiej strony należy podkreślić, iż negocjacom handlowym towarzyszy wzajemna nieufność i polityczne napięcie związane m.in. ze sporami terytorialnymi wokół wysp Senkaku/Diaoyu na Morzu Południowochińskim na linii Pekin–Tokio oraz wysepek Dokdo/Takeshima na Morzu Japońskim na linii Japonia–Republika Korei¹⁶, a także „tolerancją” Pekinu dla nuklearnych prowokacji północnokoreańskiego reżimu¹⁷. Szczególnie silne animozje obserwowane są na linii Pekin–Tokio, jako że druga i trzecia gospodarka świata – pod względem wielkości nominalnego PKB – stanowią dla siebie naturalną konkurencję o przywództwo w regionie¹⁸.

Jednakże ostatnie miesiące, obfitujące w starcia na poziomie dyplomatycznym, przepracowano owocnie przy negocjacyjnym stole, manifestując pragmatyzm, budując przy tym sprzyjający klimat dla bilateralnej współpracy gospodarczej. Po spadku wolumenu japońskiego eksportu do Chin w 2012 roku o 10,8% w 2013 roku

¹⁴ Na podstawie: *Korea-China FTA. Latest Round of Talks Includes Liberalization of Some Farm Products, Noted Controversies*, „Business Korea”, 25.11.2013, <http://www.businesskorea.co.kr/article/2267/korea-china-fta-latest-round-talks-includes-liberalization-some-farm-products-noted>; *FTA status of ROK*, Ministry of Foreign Affairs, Republic of Korea website; http://www.mofa.go.kr/ENG/policy/fta/status/negotiation/japan/index.jsp?menu=m_20_80_10&tabmenu=t_4&submenu=s_11; *S. Korea, Japan, China to Hold Third Round of FTA Talks*, Tax-News.com, 04.11.2013, http://www.tax-news.com/news/S_Korea_Japan_China_To_Hold_Third_Round_Of_FTA_Talks_62565.html.

¹⁵ Na podstawie: *China, Japan, S. Korea conclude first round trade talks*, Agence France – Presse, 28.03.2013, <http://www.globalpost.com/dispatch/news/afp/130328/china-japan-s-korea-conclude-first-round-trade-talks>.

¹⁶ Na podstawie: *Japan, China, S. Korea agree to expand scope of trilateral FTA talks*, „Kyodo News International”, 2.08.2013, <http://www.globalpost.com/dispatch/news/kyodo-news-international/130802/japan-china-s-korea-agree-expand-scope-trilateral-fta->

¹⁷ Na podstawie: Ch. Buckley, T.Y. Jones, *East Asian powers set to push trade pact talks*, Reuters, 12.05.2012, <http://www.reuters.com/article/2012/05/13/us-china-summit-idUSBRE84C00V20120513>.

¹⁸ Za wymowne w tym kontekście uznać należy wyrównanie poziomu wkładu do multilateralnego porozumienia finansowego CMIM obu państw – po 32%, co stanowiło krok ku pragmatycznej polityce „współprzywództwa” w regionie (szerzej: S. Haggard, *The Organizational Architecture of the Asia–Pacific: Insights from the New Institutionalism*, ADB Working Paper Series on Regional Economic Integration, No. 71, January 2011, s. 17).

odnotowano wzrost na poziomie niemal 18%, co przekładało się na wartość zagranicznej sprzedaży na poziomie porównywalnym w analogicznym okresie z wynikami Stanów Zjednoczonych. To, co różni japońskie relacje handlowe z dwoma największymi gospodarkami regionu Azji – Pacyfiku, to fakt, iż wymiana handlowa z amerykańskim partnerem generuje znaczącą nadwyżkę, z chińskim rywalem natomiast – głęboki deficyt, stanowiący blisko połowę całkowitego japońskiego deficytu handlowego¹⁹.

Pamiętać także należy, iż ewentualne porozumienie trójstronne otwiera drogę do ukonstytuowania strefy wolnego handlu Azji Wschodniej, obejmującej państwa ASEAN+3, a docelowo ASEAN+6 (RCEP)²⁰, co przekładałoby się w perspektywie na wzrost wzajemnych obrotów handlowych z wykorzystaniem chińskiego juana w charakterze regionalnej jednostki rozliczeniowej.

6. Podsumowanie

Wielobiegunowy charakter współczesnego systemu globalnego sterowania implikuje konieczność konsolidacji potencjałów celem tworzenia wielostronnych porozumień gospodarczych i platform politycznych. Trójstronne porozumienie handlowe Chiny – Japonia – Republika Korei daje szansę na urzeczywistnienie wschodnioazjatyckiej wspólnoty gospodarczej, mogącej w istotnym stopniu wpływać na system globalny. Trzech azjatyckich członków G20 łączą wyzwania demograficzne, popytowe, reindustrializacyjne²¹, dzielą ambicje i transregionalne sojusze, nie ulega jednak wątpliwości, iż implikacje ewentualnego kompromisu wykraczać będą dalece poza granice trzech przedmiotowych gospodarek. Zacieśnienie współpracy gospodarczej na poziomie ASEAN+3 winno przełożyć się z czasem na postęp dialogu ASEAN+6 (RCEP), tym samym stworzenie „chińskiej” przeciwwagi dla amerykańskiego projektu TPP, wzmacniając w konsekwencji pozycję polityczną Pekinu w azjatyckim regionalizmie. Idąc dalej, od wzajemnych relacji „wielkiej trójki” zależec będzie przyszła transregionalna konfiguracja wpływów w gospodarce globalnej.

Literatura

Ahn H., Lee Ch., Lee H., *Analysis of a China – Japan – Korea Free Trade Area: A Sectoral Approach*, Korea Economic Institute of America, <http://keia.org/publication/analysis-china-japan-korea-free-trade-area-sectoral-approach>.

¹⁹ Na podstawie: *China and Japan trading goods and war threats*, CNBC, 29.12.2013, <http://www.cnn.com/id/101300548>.

²⁰ J. Gill, *Global Impact of a China – Japan – South Korea Free Trade Agreement*, „China Briefing”, 29.06.2012, <http://www.china-briefing.com/news/2012/06/29/global-impact-of-a-china-japan-south-korea-free-trade-agreement.html>.

²¹ Na podstawie: Ch. Youjun, *East Asian FTA has great potential, but faces serious mutual obstacles*, „Global Times”, 8.04.2013, <http://www.globaltimes.cn/content/773440.shtml#UxpJus7xEtp>.

- Bobowski S., *Modele obliczeniowe równowagi ogólnej – ramy teoretyczne, zastosowanie przy ocenie skutków liberalizacji handlu*, *Ekonomia* 1(18), Publishing House of Wrocław University of Economics, Wrocław 2012.
- Buckley Ch., Jones T.Y., *East Asian powers set to push trade pact talks*, Reuters, 12.05.2012; <http://www.reuters.com/article/2012/05/13/us-china-summit-idUSBRE84C00V20120513>.
- China and Japan trading goods and war threats*, CNBC, 29.12.2013, <http://www.cnb.com/id/101300548> (29.12.2013).
- China, S. Korea, Japan to hold 3rd FTA talks next week*, English.news.cn, 20.11.2013 http://news.xinhuanet.com/english/business/2013-11/20/c_132904214.htm.
- China, Japan, S. Korea conclude first round trade talks*, Agence France – Presse, 28.03.2013; online: <http://www.globalpost.com/dispatch/news/afp/130328/china-japan-s-korea-conclude-first-round-trade-talks>.
- China, S. Korea and Japan in free trade talks*, cctv.com, 28.11.2013; <http://english.cntv.cn/program/newsupdate/20131128/100374.shtml>.
- China, S. Korea, Japan Begin 3rd round talks on FTA*, „Global Times”, 26.11.2013; <http://www.global-times.cn/content/827752.shtml#.UxS9mM7xEto>.
- China, S. Korea, Japan start 3rd FTA talks*, „China Daily”, 29.11.2013, http://usa.chinadaily.com.cn/world/2013-11/29/content_17140744.htm.
- FTA status of ROK*, Ministry of Foreign Affairs, Republic of Korea website.
- Gill J., *Global Impact of a China – Japan – South Korea Free Trade Agreement*, „China Briefing”, 29.06.2012 <http://www.china-briefing.com/news/2012/06/29/global-impact-of-a-china-japan-south-korea-free-trade-agreement.html>.
- Haggard S., *The Organizational Architecture of the Asia–Pacific: Insights from the New Institutionalism*, ADB Working Paper Series on Regional Economic Integration, No. 71, January 2011.
- Harner S., *Amid Japan-China Political Deadlock, Progress Toward Freer Trade*, „Forbes”, 31.07.2013, <http://www.forbes.com/sites/stephenharner/2013/07/31/amid-japan-china-political-deadlock-progress-toward-freer-trade/>.
- <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD/countries>.
- http://www.mofa.go.kr/ENG/policy/fta/status/negotiation/japan/index.jsp?menu=m_20_80_10&tabmenu=t_4&submenu=s_11;
- http://www.wto.org/english/res_e/statis_e/its2012_e/its12_world_trade_dev_e.htm.
- Japan, China, S. Korea agree to expand scope of trilateral FTA talks*, „Kyodo News International”, 02.08.2013; online: <http://www.globalpost.com/dispatch/news/kyodo-news-international/130802/japan-china-s-korea-agree-expand-scope-trilateral-fta->.
- Korea-China FTA. Latest Round of Talks Includes Liberalization of Some Farm Products, Noted Controversies*, „BusinessKorea”, 25.11.2013, <http://www.businesskorea.co.kr/article/2267/korea-china-fta-latest-round-talks-includes-liberalization-some-farm-products-noted>.
- Progress Made in China-South Korea-Japan FTA talks*, Tax-News.com, 5.12.2013; online: http://www.tax-news.com/news/Progress_Made_In_ChinaSouth_KoreaJapan_FTA_Talks_62923.html.
- S. Korea, Japan, China to Hold Third Round of FTA Talks*, Tax-News.com, 4.11.2013, http://www.tax-news.com/news/S_Korea_Japan_China_To_Hold_Third_Round_Of_FTA_Talks_62565.html.
- Third Round of Negotiations on a Free Trade Agreement (FTA) among Japan, China and the ROK*, Ministry of Foreign Affairs of Japan website, 29.11.2013, http://www.mofa.go.jp/press/release/press4e_000112.html.
- Youjun Ch., *East Asian FTA has great potential, but faces serious mutual obstacles*, „Global Times”, 8.04.2013, <http://www.globaltimes.cn/content/773440.shtml#.UxpJus7xEtp>.

ECONOMIC AND POLITICAL IMPLICATIONS OF THE PROJECT OF CHINA – JAPAN – REPUBLIC OF KOREA TRILATERAL FREE TRADE AGREEMENT

Summary: China – Japan – Republic of Korea trilateral free trade agreement may become a critical pillar of Asian regionalism, determining future trade and political regime on the global scale. Undoubtedly, trilateral political dialogue is to be accompanied by parallel talks over competitive, transregional projects involving Asia – Pacific partners, with special regard to Trans – Pacific Partnership (TPP) and Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP). Given the common challenges of three analyzed countries, in particular the unfavorable demographics, reindustrialization and inefficient domestic demand, however, it should be noted that trilateral dialogue is facing very serious barriers, resulting among others from historical baggage, territorial claims, as well as intra-regional competition for leadership between Beijing and Tokyo.

Keywords: trilateral free trade agreement, China, Japan, Republic of Korea.